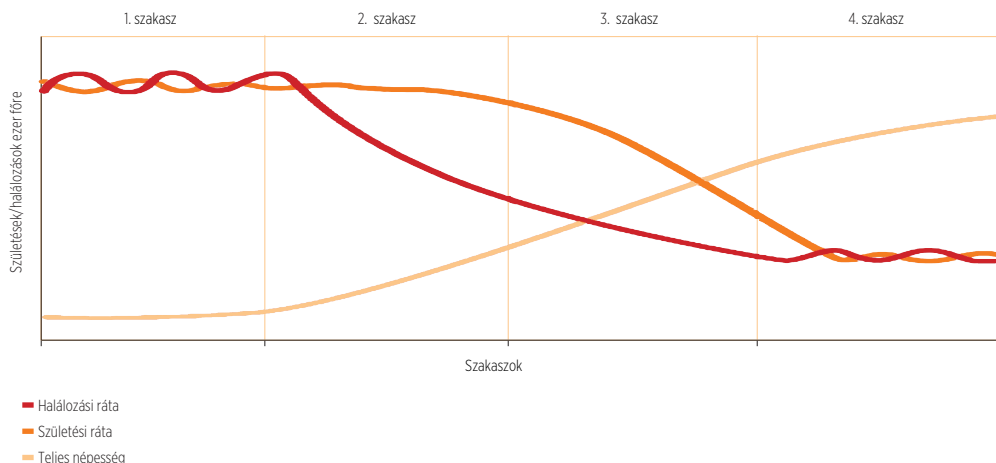

ELSŐ DEMOGRÁFIAI ÁTMENET

Az első demográfiai átmenet az a folyamat, amelynek során a magas termékenységgel és magas halandósággal jellemezhető társadalom többlépcsős változás eredményeként alacsony gyermekszámú és alacsony halandósággal jellemezhető társadalommá alakul át. A demográfiai átmenetnek négy szakaszát különböztetik meg. Az első szakaszt a hosszú ideig magas és változatlan halandóság és termékenység jellemzi. Ebben az időszakban a természetes népmozgalmat a népességszám lassú növekedését biztosítja. A második szakaszban a halandóság jelentősen csökken, a termékenység azonban változatlan szinten marad, így a népesség számának növekedése felgyorsul. Az átmenet harmadik szakaszában folytatódik a halandósági és megkezdődik a termékenységi szint süllyedése. Ennek következtében a népesség számának növekedése egyre jobban lelassul. Végül az utolsó szakaszban a halandóság és a termékenység alacsony szinten állandósul, úgy, hogy helyreáll a népszaporodás kezdeti szintje. Ettől az általános sémától az egyes országok népességfejlődése eltérhet.

Ábra: Az első demográfiai átmenet sematikus ábrája

Magyarországon az első demográfiai átmenet nagyjából egy évszázad alatt zajlott le, a 20. század utolsó negyedéig tartott. Eközben a korábbi, 5-6 közötti teljes termékenységi arányszám 2 alatti értékre csökkent. Hasonló mértékű változások jellemzik a halandóságot is. A születéskor várható élettartam a 30 év körüli értékről 70 évre emelkedett. A csecsemőhalandóság 25 százalékról 2 százalékra mérséklődött. Az ország mai területén mintegy kétszeresére nőtt a népesség száma. A folyamat annyiban tért el a nyugat-európaiktól, hogy a halálozás csökkenésével csaknem egyidejűleg megkezdődött a születési arány csökkenése is; vagyis időbeli eltolódás a két arányszám alakulása között alig volt, s ezért az átmeneti rendkívüli népességnövekedés is csaknem teljesen elmaradt, illetve mérsékelt volt.